

Kirjaamo
Jyväskylän kaupunki
PL 193, 40101 Jyväskylä (Vapaudenkatu 32)
kirjaamo@jyvaskyla.fi

Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistyksen Lausunto (mielipide) Jyväskylän kaupungin yleiskaava 2050 2. luonnoksesta

Kiitämme mahdollisuudesta lausua Jyväskylän kaupungin yleiskaava 2050 2. luonnoksesta. Olemme yleiskaavan 1. luonnosta koskevassa lausunnossamme (Liite 1) 17.2.2025 käyneet merkittävimmät kokonaisuudet seikkaperäisesti läpi kohdekohtaisesti. Joudumme nyt huolestuneena toteamaan, että lausunnossamme esille nostamiamme seikkoja ja huolia on huomioitu yleiskaavan 2. luonnoksessa vain vähäisissä määrin, jos ollenkaan. Pääosin lausuntomme yleiskaavan yksityiskohdista pysyy samana pois lukien jo muutetut seikat, kuten kohdat koskien Lehesvuorta, Köhniön tausta sekä yksittäisiä pienempiä asiakohtia. Näin ollen liitämme myös aikaisemman lausuntomme osaksi tätä lausuntoa.

Nostamme tässä yleiskaavan 2. luonnoksen lausunnossamme esille ylemmän tason oleellista ristiriitaa virkistyksen, luonnon sekä viheryhteyksien osalta. Tarkastelemme myös sitä kaavan voimaan tullessaan mahdollistamaa haitan aiheuttamista, mitä ei voida enää myöhemmin korvata tai kompensoida, koska aiheutetun haitan määrä on niin suuri luonnolle ja asumisen ympäristöille. Nyt tehdyt muutokset yleiskaavaan eivät ole muuttaneet sitä yleistä linjaa, joka oli Jyväskylän kaupungin yleiskaava 2050 1. luonnoksessa, missä asumiselle, ja etenkin väylä- ja muun tieinfran rakentamiselle ollaan valmiit uhraamaan Jyväskylän kaupungin kaikkien keskeisimpiä luonto- ja virkistysalueita sekä asukkaiden lähimetsiä ilman, että aiheutuvaa haittaa edes arvioitaisiin riittävällä tasolla.

Tämä on selkeästi kaavalle asetettujen tavoitteiden, kaavan reunaehtojen sekä kuntalaisten tahtotilan vastaista, eikä huomioi kaavasta annettua palautetta riittävällä tavalla.

Se aiheuttaa myös loogisen virheen, että kasvava kaupunki tarvitsee lisää infraa, elinkeinojen mahdollisuuksia ja asumisen vaihtoehtoja mutta samalla virkistysmahdollisuudet ja luonnon

monimuotoisuus heikkenevät ja laajoja luontoalueita tuhoutuu. Eikö yhtä lailla virkistysmahdollisuuksien määrän tulisi kasvaa kaupungin kasvaessa, eikä vähentyä? Eikö samalla pitäisi loogisesti pyrkiä turvaamaan luonnon monimuotoisuus ja elinympäristöt laajemmin, kun kaupunki-infraa kasvatetaan? Tai vähintään edes kompensoida pakollinen haitta, ekologisen kompensaation mitigaatohierarkiaa noudattaen: Vältetään aiheuttamasta haittaa, lievennetään haittoja, korjataan haittoja paikallisesti ja viimeiseksi kompensoidaan haitta, jos ei olla pystytty välttämään, lieventämään tai korjaamaan.

Taustat ja kaavaohjaus

Vaikka kaavamateriaaleissa tuodaan esille ylemmän tason ohjaavuutta, maankäytön periaatteita sekä soveltuvaa lainsäädäntöä ja velvoitteita, on taustamateriaaleissa ja kaavaohjauksessa jäänyt huomiotta tai vähemmälle huomiolle seuraavat ohjaavat tekijät ja sitoumukset (osaa jo huomioitu tämän lausunnon Liitteessä 1):

Kaupunginjohtaja Timo Koiviston tekemä sitoumus koskien luontokadon pysäyttämistä (Kymmenen suurimman kaupungin pormestareiden ja kaupunginjohtajien julkilausuma luontokadon pysäyttämiseksi:

<https://www.hel.fi/fi/uutiset/kymmenen-suurimman-kaupungin-pormestareiden-ja-kaupunginjohtajien-julkilausuma-luontokadon>) sekä **Jyväskylän kaupungin Luontoposiitiivinen Jyväskylä-kattositoumus** (<https://sitoumus2050.fi/toimenpidesitoumukset#/details/732446>):

”Kaupunkimme ovat avainasemassa Kunmingin-Montrealin maailmanlaajuisen biodiversiteettiviitekehityksen sekä EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteiden toteuttamisessa, joiden mukaan luontokato pysäytetään vuoteen 2030 mennessä ja käännetään heti tämän jälkeen elpymisuralle.” Suomen 10:n suurimman kaupungin sitoumuksesta

”Jyväskylä kaupunki sitoutuu turvaamaan luonnon kantokykyä ja monimuotoisuutta ja ehkäisemään luontohaittoja. Kaupungin toiminnan aiheuttamat luontohaitat on minimoitu ja käytössä on mekanismi jäljelle jäävien luontohaittojen kompensoimiseksi vuoteen 2030 mennessä.” Luontoposiitiivinen Jyväskylä- sitoumus

Se, että Jyväskylän kaupunki on näihin sitoumuksiin sitoutunut, on erittäin tärkeää. Mutta jotta sitoumuksissa onnistutaan, tulee luonnon köyhtymistä pysäyttävien ja luontoa elvyttävien toimenpiteiden mittakaavaa kasvattaa ja sisällyttää luonnon monimuotoisuus konkreettisesti ja aidosti kaikkeen päätöksentekoon.

Nyt esillä oleva yleiskaavan 2. luonnos toteutuessaan kuitenkin vie Jyväskylää isoja harppauksia väärään suuntaan ja heikentää suoraan luonnon monimuotoisuutta niin merkittävästi, että tavoitteet luontokadon pysäyttämisestä tai luonnon monimuotoisuuden vahvistamisesta voidaan kokonaisuudessaan unohtaa. Tässä valossa kyseiset kaupunginjohtajan ja Jyväskylän kaupungin tuoreet sitoumukset näyttävät vähintään kyseenalaiselta 0-sitoumukselta ilman painoarvoa tai todellista tahtoa sitoumuksen sisältöön.

Edelliset sitoumukset ovat kuitenkin linjassa Euroopan Unionin vuonna 2020 hyväksymän biodiversiteettistrategian kanssa, jossa jäsenmaiden tulisi saattaa oikeudellisen suojelun piiriin vähintään 30 % maa- ja merialueista, mistä vähintään kolmannes tiukan suojelun piiriin. Tässä tavoitteesta Keski-Suomi on kaukana, noin 6 %:n, ja Jyväskylä vielä kauempana alle 2 %:n suojeluasteella. Huomautamme, että Jyväskylän kaupungin metsien 17-18 %:n suojeluaste koskee vain kaupungin omistuksessa olevia metsiä, joten tulisi tarkastella myös koko kaupungin aluetta, sillä kunta luonnonsuojeluviranomaisena on vastuussa koko kunnan riittävästä luonnonsuojelusta ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta. Viestinnällisenä suojeluastelukuna voinee siten pitää 1,3 % kunnan maapinta-alasta tai 1,1% koko pinta-alasta, joka on suojeltu kaupungin omistamissa metsissä.

Ennallistamisasetus

(<https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/kaupunkiymparistojen-ennallistamisella-vihreampia-ja-kestava-mpia-kaupunkeja>, <https://ym.fi/ennallistamisasetus>).

EU:n ennallistamisasetus aikajänne on 2031-2050, mikä on pääasiallinen aikajänne myös yleiskaavoituksen mittapuulle. Ennallistamisasetus tuo selkeät raamit sille, että kaupunkivihreän ja latvuspeiton kehitys on saatava kasvuun vuodesta 2031 alkaen. Vuodesta 2031 alkaen kaupunkivihreän määrän tulee kasvaa kaikkien suomalaiskuntien kaupunkiekosysteemialueiden yhteenlasketun pinta-alan tasolla, ja latvuspeiton jokaisella kaupunkiekosysteemialueella. Tämä yleiskaavan luonnos veisi toteutuessaan Jyväskylää päinvastaiseen suuntaan.

Ennallistamisasetuksen veloitteet määritetään todennäköisesti tulevan vuoden aikana (Suomen oma esitys elokuu 2026), jotka tulisi huomioida yleiskaavoituksessa täysimääräisesti.

Hiilineutraali Jyväskylä 2030

(<https://www.jyvaskyla.fi/ymparisto/resurssiviisaus>)

"Ilmastomuutos koskettaa meitä kaikkia ja sen hidastaminen vaatii toimenpiteitä eri toimijoilta, myös Jyväskylässä. Jyväskylän kaupunki on sitoutunut tavoittelemaan hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä. Hiilineutraali kaupunki tuottaa ilmakehään korkeintaan sen verran hiilidioksidipäästöjä kuin se pystyy sitomaan niitä ilmakehästä hiilinieluihinsa, kuten metsiin."

Nyt esitetty kaavaluonnos tulee heikentämään merkittävästi biologisia hiilinieluja sekä hiilivarastoja. Tämän lisäksi maankäytönmuutokset, liikenteen lisääminen sekä hajautuvampi asuminen lisäävät huomattavasti kasvihuonekaasupäästöjä. Tämän luonnoksen ilmastovaikutuksia ei ole myöskään arvioitu sellaisella tasolla, mitä kaavaluonnoksen vaikutusarviointi edellyttäisi. Arviointi on puutteellinen, ja osin harhaanjohtava, koska kaavan toteutuessa on todennäköistä, että Jyväskylän omaa tavoitetasoa ei tulla saavuttamaan (Hiilineutraali 2030).

Ekologinen kompensatio

Jyväskylän kaupunki on ollut selvittämässä Kauramäen alueelle sijoittuvien asuinalueiden asemakaavan aiheuttamien luontotuhojen ekologista kompensatiota yhtenä BOOST- hankkeen yhteistyökumppanina yhdessä Jyväskylän yliopiston kanssa (Nieminen, E., Halme, P., Jalkanen, J., & Moilanen, A. (2023). Metsien ekologisen kompensaaion laskenta, versio 1.0 (1.0). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8177239>) sekä sitoutunut sen käyttöönottoon Luontopositiivinen Jyväskylä - sitoumuksessa. Vaikka Kauramäen tapauksessa kyseessä oli vielä kehittyvän laskennan tulos niin se tuo hyvin ilmi, kuinka isosta luontohaitasta puhutaan kompensaaion näkökulmasta, kun kaavoitetaan metsiin uusia asuinalueita, teitä, yms. Tämä myös osoittaa yleiskaavan 2. luonnoksen kestämyyden luonnon monimuotoisuuden turvaamisen osalta, koska sen kokonaiskompensatiota ei ole mahdollista suuruusluokkansa vuoksi edes toteuttaa.

Kauramäen esimerkissä suoraa haittaa aiheutettaisiin 43 ha:n alalle ja epäsuoraa haittaa 55 ha:n alalla. Tämä johti ko. esimerkkialueessa seuraaviin laskennallisiin hyvitysaloihin metsäluokan mukaan: 1. 137 ha hyvitysala, jos hyvitetään uudistuskypsällä metsällä, 2. 224 ha hyvitysala, jos hyvitetään varttuneilla kasvatusmetsillä, 3. 408 ha hyvitysala, jos hyvitetään nuoria kasvatusmetsillä, 4. 1268 ha hyvitysala, jos hyvitetään taimikoilla.

Edellä esitetty kuvaa hyvin maankäytön muutoksen haittaa luonnolle ja luonnon monimuotoisuudelle, jos tahtotilana olisi olla heikentämättä luonnon monimuotoisuutta. Pelkästään Ylämyllyjärvi-Kauramäki, Halssila-Vaajakoski ja Touruvuoren alueelle kohdistetut luonto- ja virkistysalueiden heikennykset ja maankäytön muutokset (noin 300-400 ha) vaatisivat kompensatioalaa karkealla arviolla minimissään 1000 (uudistuskypsä metsä) – 9000 (taimikko) hehtaaria riippuen kompensointialueen laadusta, maksimissaan jopa 12 500 ha riippuen, miten haitta-alueet määritetään ja mitä tarvittavat ennallistamistoimet olisivat. Huomiona, että Jyväskylän kaupunki omistaa metsiä vain noin 9000 ha. Nämä edellä mainitut heikentyvät luontoalueet kattavat vain pienen osan heikentyvistä alueista Jyväskylän kaupungin yleiskaavan 2. luonnoksessa. Lyhyesti: **Jyväskylän kaupungin metsäomaisuus ei tule riittämään missään olosuhteissa kaavan aiheuttamien luontohaittojen kompensointiin. Jos Jyväskylän kaupunki aikoo**

pitää kiinni luontositoumuksistaan ja/tai noudattaa tulevaa sääntelyä, ei yleiskaavaa sen 2. luonnoksen muodossa ole mahdollista toteuttaa.

Johtopäätöksiä

Edellä kuvatut seikat huomioiden esitämme Jyväskylän yleiskaavan jatkosta seuraavaa:

1. **Kaava palautetaan luonnosvaiheen valmisteluun.**
2. Arvioidaan todellinen ekologinen haitta ja kompensatiotarpeet sekä ilmastovaikutukset.
3. Huomioidaan ennallistamisasetus kaavoituksen reunaehdoissa sekä muu edellä mainittu sääntely ja sitoumukset.
4. **Rajataan keskeisimmät luonto- ja virkistysalueet pysyvästi kaavoituksen ulkopuolelle**, mikä edellyttää vähintään:
 - a. Koillisen kehätie, Läntisen kehätien ja Muurame-Ruokkeen seututie sekä Kauramäki- Ylämylläjärvi kaava-alueen poistamista yleiskaavasta
 - b. Sulunperän ja Vääräjäjärvi/Luhtalansuon teollisuusalue laajennusten poistamista yleiskaavasta
 - c. Valkeamäen ja Mustalammen alueen poistamista kaavasta
 - d. Viheryhteyksien vahvistamista keskeisten luonto- ja virkistysalueiden välillä
 - e. Maakuntakaavaan vietävät tarkistukset edellisten kohtien osalta siltä osin, kun ovat maakuntakaavassa esitetty
5. **Perustetaan Jyväskylän kaupunkipuisto** (huom. aiemmat selvitykset), jonka ytimenä toimivat kehä vihreä ja sininen, joka sisältää kaikki liitännäiset em. luonto- ja virkistysalueet (päävirkistysalueet ja niiden reuna-alueet sekä viheryhteydet). Tällä turvataan Jyväskylän kaupungin alueen luonnon monimuotoisuus, kuntalaisten virkistysmahdollisuudet, turvataan kaupungin pito- ja vetovoima sekä vapautetaan muu maa-ala terveemmälle maankäytölle ilman, että vaarannetaan kaupunkimme hienointa luontoa ja virkistysmahdollisuuksia.

Resurssiviisaus, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja hiilineutraalisuustavoitteessa pysyminen voidaan saavuttaa vain vahvasti suuntaa muuttamalla. Siihen tarvitaan irtautumista

vanhoista käytännöistä, jotka kahlitsevat todellisia edistysaskeleita kuten rakentamisen kohdistamista jo rakennetuille alueille eli metsäalueille rakentamisen lopettamista. Yleiskaava määrittää kaupungin kehityksen suuntia sekä ohjaa muutosta seuraavien vuosikymmenien päähän. Jos siinä ei suunnitella ratkaisevaa muutosta, niin missä sitten?

Liitteet:

Liite 1: Lausunto (mielipide) Jkl yleiskaava 2050 luonnos
(Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistyksen Lausunto (mielipide) Jyväskylän kaupungin yleiskaava 2050 luonnoksesta; lausunto on päivätty 17.2.2025)

Jyväskylässä 14.2.2026

Suomen luonnonsuojeluliiton Jyväskylän seudun yhdistyksen puolesta

Hanna Jyske (pj.)

gsm 040 5755 198

jyvaskyla@sll.fi;

hannajy@gmail.com

Pentti Mattila (tal.hoit.)

gsm 040 344 6739

pentti.mattila@iki.fi